

Előszó

Ha egy könyvre érvényes a „habent sua fata libelli”, azaz a „minden könyvnek megvan a maga sorsa” mondás, akkor erre a kötetre kiváltképpen igaz. A kötet története kapcsán először Sággy Marianne (1961–2018) személyét kell felidézni, a középkori Magyarország és Európa történetében egyaránt jártas, számos területen fontos új eredményeket hozó kutatásokat végző történészt, a Közép-európai Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem lelkes tanárát. Sággy Marianne mindig őszinte, személyes érdeklődéssel fordult a szentek története és kultusza felé. Sok témával foglalkozott, többek között a mártír szentek kultuszával a késő antik Rómában, vagy Tours-i Szent Márton tiszteletével, de ugyanúgy érdekelt az Anjou-kor diplomáciatörténete, vagy a francia Pierre Dubois-nak, Szép Fülöp udvari emberének a Szentföld visszafoglalásáról szőtt tervezete is.

Ahogy azt ebben a kötetben maga is leírja, Sággy Marianne először 2014-ben járt Isztambulban, és akkor látta első alkalommal a Hagia Sophia-bazilika galériáján Árpád-házi Piroska-Eiréné bizánci császárné mozaikképét. Piroska (1088–1134) Szent László leánya volt, aki 1105–1106 körül került Bizáncba, amikor feleségül ment I. Alexios Komnénos fiához, a későbbi II. Ióánnés császárhoz, halála után pedig Bizáncban szentként tisztelték.

Sággy Marianne-ra nagy hatással volt az isztambuli találkozás. A személyes élményből hamarosan kutatási program lett, és Marianne a rá jellemző lendülettel és lelkesedéssel 2015. június 3-án nemzetközi konferenciát szervezett a budapesti Közép-európai Egyetemen Piroskáról és az általa alapított Pantokrator-monostor és kórház épületegyüttesről, a konferencia előadásai alapján pedig tanulmánykötetet tervezett kiadni.¹ A következő nagyszabású program a 2018. augusztus 7–10. között Isztambulban tartott konferencia volt, amelyet még szintén Marianne kezdeményezett.² A fáradhatatlan szervező azonban ekkor már súlyos beteg volt, emiatt végül nem is tudott részt venni ezen, és nem sokkal később, 2018. szeptember 21-én Budapesten meghalt.

1 Piroska and the Pantokrator: Dynastic Memory, Healing and Salvation in Komnenian Constantinople, <https://medievalstudies.ceu.edu/events/2015-06-03/piroska-and-pantokrator-dynastic-memory-healing-and-salvation-komnenian> (letöltés: 2023. 02. 24.).

2 Pantokrator 900: Cultural Memories of a Byzantine Complex, <https://medievalstudies.ceu.edu/article/2018-05-10/upcoming-conference-pantokrator-900> (letöltés: 2023. 02. 24.).

Szívügye volt a Piroska-konferencia kötetének angol és magyar nyelven való megjelentetése, ezért a halála előtt megkérte kollégáit, barátait és egykori tanítványait, hogy segítsék a két kötet publikálását. A magyar nyelvű változat gondozását jelen előszó szerzőire bízta.

A fordításban közreműködött Végheő Tamás és Bárány Attila, illetve munkatársaik a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán és a Debreceni Egyetemen. A tanulmányokat Bacsa Balázs Antal (Franchi, Jeffreys), Kovács Erzsébet (Mielke, Lau, Sljahtyin) és Veljanovszki Dávid (Wolford, Demirtiken, Spingou, Ousterhout) fordította.

Sághy Marianne korai halála nemcsak közvetlen családtagjait és barátait, hanem kollégái és tanítványai széles körét is megrendítette, ahogy azt a róla szóló megemlékezések is tanúsítják.³

A most megjelenő kötet a korábbi angol nyelvű változatnak nem egyszerű fordítása csupán, hiszen ebben szerepel egy korábban nem publikált tanulmány is. Sághy Marianne szándéka az volt, hogy Langó Péter írását is közölje a magyar nyelvű kötetben, ennek megvalósítása azonban már e kötet összeállítására maradt. A kötetben szereplő tanulmányokat a szerzők 2018-ban lezárták, tehát akkori állapotukban jelennek meg, így természetesen nem reflektálhatnak az azóta megjelent szakirodalomra.

E sorok szerzői Sághy Marianne emlékének ajánlják ezt a könyvet.

Budapest, 2023. február 6.

Bárány Attila

Fodor Pál

Nagy Balázs

³ *Írások és megemlékezések Sághy Marianne-ról.* Összeállította Bubnó Hedvig és Nagy Balázs. (Az ELTE BTK Középkori Történelmi Tanszéke kiadványa.) (Budapest, 2019), btk.elte.hu/dstore/document/1176/írások_és_megemlékezések_sághy_marianne-ról.pdf (letöltés: 2023. 03. 17.).